ทุจริตคอรัปชั่น...ข้าราชการและการลงโทษ

โดย นางสาวปรานี สุขศรี พนักงานคดีปกครอง ๗ว
สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักงานศาลปกครอง

ต้อนรับรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๗ *"นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ"* หลายคนแสดงความยินดี ที่ในที่สุดการเมืองไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงและทำท่าว่าความรุนแรงจะลดบ้าง แม้จะเป็นการลองผิดลองถูกต่อความเชื่อมั่นและความไว้เนื้อเชื่อใจในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ตกอยู่ในวงกรอบของปัญหารอบด้าน ทั้งปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความแตกแยกของคนไทยด้วยกัน หลายคนให้กำลังใจว่านายกรัฐมนตรีคนใหม่จะนำพาประเทศให้ผ่านพ้นวิกฤตไปได้ อย่างน้อยก็อุ่นใจต่อคำกล่าวสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ ว่า *"รัฐบาลภายใต้การนำของผม จะยึดหลักนิติธรรม นิติรัฐ เคารพความเสมอภาค ยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย"* ซึ่งมีความสำคัญต่อสำนึกรับผิดชอบของผู้มีอำนาจและเป็น *"สัญญาประชาคม"* ที่ประชาชนทุกคนจับตามอง

แม้ในฟากตรงกันข้ามจะแสดงความคิดเห็นในเชิงที่เป็น *"ปฏิปักษ์"* อย่างสุดขั้ว จากการแสดงออกซึ่งความไม่พอใจในทันทีที่การออกเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีในรัฐสภาสิ้นสุดลงด้วยการทุบทำลายทรัพย์สินรวมถึงการทำร้ายร่างกายจนเสียหายและบาดเจ็บไปหลายราย ก็เป็นเรื่องที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จะต้องแก้ไขเยียวยากันตามขั้นตอนของกฎหมาย แต่ในส่วนของรัฐบาลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักรู้ด้วยความเข้าใจว่านั่นคือภาพของ *"ความแตกต่างทางความคิด"* ที่ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยและเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการสร้างการยอมรับ สร้างความเชื่อมั่น สร้างความปรองดองตามคำมั่นสัญญาต่อประชาชนทั้งประเทศว่า *"หน้าที่เบื้องต้นของผมคือการยุติ...ความขัดแย้ง แบ่งฝักฝ่าย แบ่งภาค แบ่งสี...นำความสมัครสมานสามัคคีกลับมา อาศัยความยุติธรรมนำหน้า"*

หนึ่งในมาตรการที่จะทำให้คำมั่นสัญญาบรรลุผลได้ เห็นจะหนีไม่พ้น การทำให้องค์กรของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ หรือ "ข้าราชการ" ซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องไม้ของรัฐบาลในการนำนโยบายไปปฏิบัติ *"ขาวสะอาด"* ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส เลิกแบ่งพรรคแบ่งพวก เลิกทุจริตคอรัปชั่นใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้องและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและหลักนิติธรรม (Rule of law) ของปวงข้าราชการนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้เกิด *"สำนึกลึกซึ้งในหน้าที่"* หากข้าราชการผู้ใดกระทำการที่ถือเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการก็สมควรที่จะถูกลงโทษ เพื่อหยุดยั้งและป้องปรามมิให้เกิดการทุจริตในแวดวงราชการอีกต่อไป

ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง กรณีข้าราชการทุจริตต่อหน้าที่ราชการและถูกลงโทษทางวินัยที่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาไว้ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและเป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติราชการที่ดีและหวังจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นที่เกิดขึ้นอีกครั้งแล้วครั้งเล่า

คดีแรก เป็นเรื่องของข้าราชการตำแหน่งปศุสัตว์อำเภอ (ผู้ฟ้องคดี) ถูกกล่าวหาว่ารับมอบเงินจากเกษตรกรผู้ยืมกระบือตามโครงการธนาคารโค-กระบือ ตามแผนพัฒนาชนบทยากจนและตามโครงการธนาคารโค-กระบือ ตามพระราชดำริ ไปเลี้ยงและได้ขายโค-กระบือตามคำแนะนำแต่ไม่นำเงินค่าจำหน่ายกระบือส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินและมีกระบือทั้งสองโครงการขาดบัญชีอันเป็นพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางไม่สุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ผู้บังคับบัญชาจึงมีคำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการ

ผู้ฟ้องคดี จึงฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งไล่ออกจากราชการโดยโต้แย้งว่าได้มีการส่งเงินค่าขายกระบือแล้ว

คดีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงของกระบวนการสอบสวนทางวินัยว่า ได้มีการแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยให้ผู้ฟ้องคดีทราบ แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีไปรับทราบข้อกล่าวหาแต่ผู้ฟ้องคดีไม่ไปรับทราบข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนจึงส่งบันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาตามแบบ สว. ๒ ให้ทราบทางไปรษณีย์ลงทะเบียน และส่งบันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามแบบ สว. ๓ ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนแต่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้ให้ถ้อยคำและชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาดลอดจนอ้างพยานหลักฐานนำสืบแก้ข้อกล่าวหาแต่อย่างใด ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยประเด็นนี้ว่าการดำเนินการสอบสวนเป็นไปโดยชอบด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๒๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา

ส่วนประเด็นที่ว่าคำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงปรากฏตามพยานหลักฐานในรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริง รายงานการสอบสวนทางวินัยและรายงานการประชุม อ.ก.พ. กรม รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องว่าบัญชีเอกสารหลักฐานการรับมอบงานที่ผู้ฟ้องคดีส่งมอบให้นายอำเภอเปรียบเทียบกับบัญชีการส่งมอบงานระหว่างนายอำเภอกับปศุสัตว์คนใหม่ พบว่ากระบือขาดบัญชีทั้งสิ้น ๔๙ ตัว แต่ในชั้นการสอบสวนผู้ฟ้องคดีกลับไม่ยอมให้ถ้อยคำและอ้างพยานหลักฐานเพื่อแก้ข้อกล่าวหา การกล่าวอ้างในคำอุทธรณ์ว่าได้ส่งมอบเงิน จำนวน ๓๔ ตัว ก็ได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่ว่าเป็นเงินค่าขายกระบือคนละชุดกับเงินค่าขายกระบือจำนวน ๔๙ ตัว และผู้ฟ้องคดีไม่ยอมชี้แจงหรือแสดงพยานหลักฐานหักล้างข้อกล่าวหาว่าเป็นเงินชุดเดียวกัน ประกอบกับการที่ผู้ฟ้องคดีไม่ยอมไปชี้แจงโดยไม่มีเหตุผลสมควรตั้งแต่เริ่มมีการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีเป็นการส่อพิรุธว่ามีเจตนาหลีกเลี่ยงการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้รับเงิน อีกทั้งมีเกษตรกรให้ถ้อยคำยืนยันว่าได้จำหน่ายกระบือตามที่ผู้ฟ้องคดีแนะนำและได้ส่งเงินค่ากระบือแล้ว แต่กลับไม่มีหลักฐานแสดงว่าผู้ฟ้องคดีได้นำส่งเงินเป็นรายได้แผ่นดิน เมื่อประมวลข้อเท็จจริงประกอบพฤติการณ์ของผู้ฟ้องคดีแล้วเป็นกรณีบ่งชี้ว่าผู้ฟ้องคดีปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการตามมาตรา ๘๒ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ คำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการจึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย *(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๓๔๙/๒๕๕๑)*

คดีที่สอง กรณีข้าราชการตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินอำเภอ (ผู้ฟ้องคดี) ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติการณ์เรียกรับเงินและพฤติการณ์รับฝากเงินค่าธรรมเนียม จำนวน ๑๗,๐๐๐ บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการโอนที่ดิน ทั้งที่การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมต้องเสียค่าธรรมเนียมและภาษีเพียง ๓,๖๒๘ บาท อันเป็นการไม่ปฏิบัติระเบียบและไม่รักษาชื่อเสียงของตนมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วและเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ ถือเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ผู้ฟ้องคดี จึงฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งไล่ออกจากราชการ โดยโต้แย้งว่า มิได้มีพฤติกรรมเรียกร้องเงินหรือต่อรองค่าธรรมเนียมในการโอนที่ดินแต่อย่างใด แต่เป็นการรับฝากเงินค่าธรรมเนียมการยื่นขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ดิน

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า กรณีเป็นการมิได้ปฏิบัติตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ ๖๕๔๒/๒๔๙๓ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๔๙๓ ที่ห้ามมิให้รับฝากเงินไว้เพื่อจัดการแทนราษฎร และหนังสือกรมที่ดิน ที่ ๔๙๗/๒๔๙๖ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๔๙๖ ที่ห้ามรับเงินเป็นการส่วนตัวจากราษฎรที่มาติดต่อทำธุระในเรื่องที่ดิน แม้ผู้ให้จะประสงค์ให้โดยความสมัครใจก็ตามและการที่เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ผู้ฟ้องคดีส่งคืนโฉนดที่ดิน แต่มิได้มอบใบเสร็จรับเงินและคืนเงินส่วนที่เกินให้ด้วย ภายหลังเมื่อมีการร้องเรียนและแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง จึงได้คืนเงินส่วนที่เกิน พฤติการณ์จึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้ เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการและเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา ๘๒ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ และการอ้างว่าไม่ทราบระเบียบและแนวปฏิบัติ ไม่อาจรับฟังได้เพราะผู้ฟ้องคดีบรรจุเข้ารับราชการตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ และขณะเกิดเหตุผู้ฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายทะเบียนย่อมทราบแนวปฏิบัติอันเป็นข้อห้ามมิให้เจ้าหน้าที่รับฝากเงินค่าธรรมเนียมจากราษฎรไว้ คำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการ จึงชอบด้วยกฎหมาย *(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๓๑๗/๒๕๕๑)*

คดีที่สาม กรณีข้าราชการตำรวจ (ผู้ฟ้องคดี) ถูกกล่าวหาว่าเรียกรับเงินจากบุคคลต่างด้าวเพื่อละเว้นการจับกุมไม่ดำเนินคดีและคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการและฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง และเป็นความผิดอาญาฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สินสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบด้วยหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ผู้บัญชาการกองบัญชาการตำรวจนครบาล จึงมีคำสั่งลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการ

ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเคยมีความเห็นว่ายังไม่แน่ชัดว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิด ควรรอผลการดำเนินคดีอาญาก่อน แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กลับมีมติว่าการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและเป็นความผิดอาญา จึงเป็นการออกคำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนวินัยอันเป็นการซ้ำซ้อนและผิดขั้นตอน

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า เมื่อผู้ฟ้องคดีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุว่ากระทำผิดอาญาฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ผู้ฟ้องคดีย่อมถูกลงโทษทางวินัยและทางอาญาไปพร้อมกัน ถึงแม้คณะกรรมการสอบสวนมีมติให้รอผลการดำเนินคดีอาญา แต่เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติเอกฉันท์ว่าเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการและฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงและเป็นความผิดอาญาและได้ส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติแล้ว จึงไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก แต่สามารถลงโทษได้ทันทีตามมาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

ผู้ฟ้องคดีเป็นข้าราชการตำรวจมีหน้าที่รักษากฎหมายและมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจับกุมและปราบปรามบุคคลต่างด้าวที่หลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อปรากฏจากรายงานการสอบสวนว่า ผู้ฟ้องคดีกับพวกได้ตรวจค้นรถยนต์พบบุคคลต่างด้าวชาวพม่าหลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตและได้ทำการเรียกรับเงินจากบุคคลดังกล่าวเพื่อละเว้นการจับกุมไม่ดำเนินคดีโดยมีพยานให้การตรงกันและในชั้นสอบสวนและการแถลงการณ์ด้วยวาจาในชั้นอุทธรณ์ ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถนำพยานหลักฐานใดมาหักล้างข้อกล่าวหาได้ว่าไม่มีส่วนรู้เห็นในการเรียกรับเงิน ประกอบกับผลการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ฟ้องคดีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการและประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ และพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พุทธศักราช ๒๔๗๗ และเป็นความผิดอาญาฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สินฯ ตามประมวลกฎหมายอาญา แสดงว่าพฤติการณ์และการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการและเป็นการกระทำการอันได้ชื่อว่าประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา ๘๒ วรรคสามและมาตรา ๙๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษให้ออกจากราชการได้

ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่าคดีอาญายังไม่ถึงที่สุดนั้น ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า การดำเนินคดีอาญามุ่งประสงค์ควบคุมการกระทำของบุคคลในสังคมมิให้กระทำการที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิดอาญาเพื่อคุ้มครองสังคมโดยรวมให้มีความสงบสุข ส่วนการดำเนินการทางวินัยเป็นมาตรการในการรักษาวินัยของข้าราชการที่มุ่งปราบปรามข้าราชการที่ฝ่าฝืนข้อห้ามตามที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับกำหนด โดยวิธีการลงโทษทางวินัยซึ่งมีผลเป็นการปรามไม่ให้ข้าราชการอื่นกระทำผิดวินัยเพราะเกรงกลัวการลงโทษ อีกทั้งการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อลงโทษทางวินัย ผู้บังคับบัญชาสามารถใช้ดุลพินิจสั่งลงโทษโดยพิจารณาจากพยานหลักฐานและพฤติการณ์ตามสำนวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย และกรณีนี้รวมถึงสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย ซึ่งแตกต่างกับการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อลงโทษในคดีอาญา โดยจะลงโทษได้เมื่อพยานหลักฐานปรากฏชัดแจ้งปราศจากข้อสงสัย กรณีจึงไม่ต้องรอผลคดีอาญาแต่อย่างใด

ฉะนั้น คำสั่งลงโทษไล่ผู้ฟ้องคดีออกจากราชการจึงชอบด้วยกฎหมาย *(คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๖๓/๒๕๕๑)*

คดีที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น อาจเป็นพฤติกรรมเพียงบางเรื่องหรือบางส่วนของการทุจริตคอรัปชั่นในระบบราชการที่ในที่สุดข้าราชการผู้กระทำต้องถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ แต่อาจมีหลายเหตุการณ์ที่มิได้นำเข้าสู่การพิพากษาของศาลปกครองให้สาธารณชนได้รับรู้ ซึ่งอาจจะเป็นด้วยเหตุที่สามารถยุติการกระทำและพฤติการณ์ได้ด้วยอำนาจในฝ่ายปกครองหรือแม้กระทั่งหลายเหตุการณ์อาจถูกปิดบังและครอบงำไว้ด้วยอำนาจมืด ใช้ช่องว่างของกฎหมายเป็นประดูสำหรับการหาประโยชน์ในทางที่มิชอบ ใช้ความไว้เนื้อเชื่อใจโดยสุจริตของประชาชนเป็นฐานในการต่อยอดประโยชน์เฉพาะตนโดยมิได้ถูกเคลือบแคลงสงสัย เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นความท้าทายใหญ่หลวงสำหรับรัฐบาลที่ประกาศ *"สัญญาประชาคม"* ในอันที่จะ *"ยึดหลักนิติธรรม นิติรัฐ เคารพความเสมอภาค"* ด้วยการขจัดพฤติกรรมรวมถึงทำลายทัศนคติการทุจริตคอรัปชั่นให้หมดไปจากระบบราชการโดยเร็วและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐบาลต้องยึดมั่นถือมั่นต่อหลักคุณธรรม จริยธรรมและหลักนิติธรรม (Rule of law) ให้เห็นเป็นตัวอย่างและต้องไม่มีพฤติกรรมการทุจริตคอรัปชั่นเสียเอง ไม่ว่าลักษณะการกระทำทุจริตคอรัปชั่นนั้นจะปรากฏชัดแจ้งหรือแม้แต่เพียง "เจือปนด้วยกลิ่นอายของการทุจริตคอรัปชั่น" ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตัดไฟแต่ต้นลม เพื่อให้ประเทศไทยมีรัฐบาล *"ของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน"* อย่างแท้จริง...**เสียที**